

Görünüşün Altında

Emma Goldman

1923

Çevirenin Notu: Çevirenin metine yaptığı eklemeler, açıklamalar vb, [...] ile gösterilmiştir

İki haftadan beridir dinlemekte olduğum dehşetli hikaye, adeta bir fırtına gibi üstüme çöktü. Hayatım boyunca inandığım, çok istediğim ve başkalarının faydası için uğraştığım devrim bu muydu; yoksa onun bir karikatürü müydü –benimle alay etmeye ve dalga geçmeye gelen çirkin bir canavar mı? Altı ay boyunca karşılaştığım Komünistler –fedakar, çalışkan ve yüce ideallerle dolu o erkek ve kadınlar– suçlandıkları gibi ihanet edebilecek ve dehşetli şeyleri yapabilecek nitelikte kişiler mi? Zinoviev, Radek, Zorin, Ravitch ve tanıştığım pekçok diğerleri –ülküsül bir yalan uğruna, lekeleyip, eziyet edip, öldürebilirler mi? Ama, öyleyse –Rusya’da idam cezasının kaldırıldığını baana söyleyen Zorin değil miydi? Ve yine varışımın hemen ertesinde, yeni kararnamenin yürürlüğe girdiğinin gecesinde yüzlerce insanın kurşuna dizildiğini, yani işin doğrusu Çeka’nın kurşuna dizmelerin hiç sonlanmadığını öğrendim.

Yani, arkadaşlarım Çeka’nın yaptığı işkencelerden bahsederlerken abartmıyorlarmış, diğer kaynaklardan da öğrendim. Petrograd hapishanelerindeki dehşetli koşullar hakkındaki şikayetler o kadar fazlalasmıştı ki, Moskova durumdan haberdar edilmişti. Bir Çeka müfettişi soruşturma için geldi. Konuşmaktan korkan mahkumlara dokunulmazlık sözü verilmişti. Ancak müfettişin gitmesinin üzerinden çok geçmemişti ki, Çeka’nın yaptığı vahşetten sözünü hiç sakınmadan bahseden genç bir mahkum hücrelerinden dışarı çıkarıldı ve acımasızca dövüldü.

Peki Zorin neden yalanlara başvurdu? Benim uzun süre karanlıkta kalmayacağımı şüphesiz ki biliyordu. Ve sonra, Lenin aynı yöntemlerin suçlusu değil miydi? “Hapishanelerimizde düşünce anarşistleri yok” diye bana güvence vermişti. Ama o bunları söylerken, çok sayıda Anarşist Moskova ve Petrograd ve diğer pekçok Rus şehrindeki hapishanelere doldurulmuştu. Mayıs 1920’de çok sayıda [anarşist] Petrograd’da tutuklandı; aralarında birisi 17 diğeri 19 yaşında olan iki genç kız da vardı. Mahkumlardan hiçbirisi karşı-devrimci hareketlerden suçlanmadı: onlar (Lenin’in tabiriyle) “Düşünce anarşisti”ydiler. Pekçoğu Sosyalist Cumhuriyet’in fabrikalarındaki dehşetli koşullara dikkat çeken 1 Mayıs manifestosunu yayınlayanlardandı. Henüz yürürlüğe girmiş olan “emek defteri”ne [ing. labour book] karşı el bildirileri dağıtan iki genç kız tutuklanmıştı.

Emek defteri, Bolşevikler tarafından en büyük Komünist başarılarından birisi olarak ilan edildi. Bu eşitliği sağlayacak ve asallığı ortadan kaldırılacaktı, öyle iddia ediliyordu. Aslında emek defteri, Çarlık rejiminde fahişelere verilen sarı kağıt benzeri bir şeydi. Bir kimsenin attığı her adım kaydediliyordu, ve o olmadan da bir adım bile atılamıyordu. Sahibini işine, yaşadığı şehre, oturduğu odaya bağlı kılıyordu. Bir kimsenin siyasi inancını ve partiye bağlılığını, ve kaç defa tutuklandığını [üstüne] kaydedilmişti. Kısacası, bir sarı kağıt. Bazı Komünistler bile bu aşağılayıcı keşfe içerlemişlerdi. Bunu protesto eden anarşistler Çeka tarafından tutuklandılar. Konuyla ilgili olarak bazı önde gelen Komünistlere başvuruluna, Lenin’in “Düşünce anarşistleri hapishanelerimizde” lafını tekrarlayıp duruyorlardı.

Komünistlerden nur yağıyordu. Hepsi amacın araçları mübah kıldığına inanıyor gözüküyordu. Radek’in Üçüncü Enternasyonal’in ilk yıldönümünde, dinleyicilerine “Komünizmin Amerika’daki olağanüstü yayılışından” bahsettiği bildiriye hatırlıyorum. “Amerikan hapishanelerinde elli bin Komünist var” diye hiddetle bağırıyordu. “Hepsi Komünist olan, onsekizindeki genç kız Molly Stimer ve erkek arkadaşları, Komünist faaliyetleri yüzünden Amerika’dan sınır dışı edildiler”. O zamanlar Radek’in yanlış bilgilendirmiş olduğunu düşünmüştüm. Ancak yine de bu gibi ifadeleri kullanmadan önce gerçeklerden emin olmaya uğraşmaması bana garip gelmişti. Sahtekardılar, ve Molly Stimer ile Anarşist yoldaşlarına karşı yapılan bu hakaret, onların Amerikan plütokrasisinin ellerinden çektikleri adaletsizliğin üstüne eklendi.

Geçtiğimiz aylar boyunca Komünist psikolojiyle olduğu kadar Bolşeviklerin kuram ve yöntemleriyle de bir nebze aşına olacak kadar şey gördüm ve işittim. Makhnoya karşı olan ikiyüzlü tavırları, Çeka’nın uyguladığı vahşetler ve Zorin’in yalanları hakkındaki hikâyeler artık şaşırtmıyordu beni. Komünistlerin, Cizvit formülü olan amaca giden her yol mübahtır formülüne örtük bir şekilde inandıklarının farkına vardım. Aslında, bu formülü yüceltiyorlar. Yeni bir toplumsal düzenin temelleri olarak ileri sürülen insan yaşamının değerine, karakterin niteliğine, devrimci bütünlüğün önemine dair herhangi bir öneri; devrimci proje içinde hiçbir yeri olmayan “burjuvazi duygusallığı” olarak reddediliyordu. Bolşevikler açısından amaç Komünist bir Devlet idi, veya sözde Proletarya Diktatörlüğü. Bu amaca doğru giden herşey

haklı ve devrimciydi. Bu nedenle Leninler, Radeksler ve Zorinler oldukça tutarlıydılar. İmanlarının yıkılmazlığını inanarak, kendilerini tamamıyla buna adanarak, aynı anda hem kahramanca hem de alçakça davranabiliyorlardı. Sadece ringa balığı ve çayla günde yirmi saat çalışabiliyor, ve masum erkek ve kadınların boğazlanması emredebiliyorlardı. Zaman zaman ise cinayetlerini bir “yanlış anlama”ymışçasına davranarak gizlemeyi amaçlıyorlardı; nihayetinde amaçlar araçlı haklı kılınmıyor muydu? İşkence yapabiliyor ve sonra da soruşturmaları engelleyebiliyorlardı; yalan söyleyebiliyor ve iftira atabiliyorlardı, ve yine de kendilerini idealist olarak niteliyorlardı. Kısacası, devrimci bakış açısından herşeyin yasal ve doğru olduğuna; diğer herhangi bir politikanın zayıf, duygusal veya Devrim’e ihanet [etmek demek] olduğuna kendilerini ve diğer herkesi inandırabiliyorlardı.

Bir vesileyle, burjuvazi kökenli olsalar bile nihayetinde birer insan oldukları ve fiziki sağlıklarının dikkate alınması konusunda ısrar ederek, narin kadınların sokaklardaki karı küreklemeye zorlanmasındaki merhametsizliği eleştirdiğimde, bir Komünist bana şunları söylemişti: “Kendinizden utanmalısınız, siz ki yaşlı bir devrimcisiniz ve yine de hala çok duygusalsınız”. Bu bazı Komünistlerin Angelica Balabanov’a karşı takındıkları tutumun aynısı, çünkü o mümkün olan her yerde yardımcı olmaya istekli ve hevesliydi. Kısacası, Bolşevikler bir tek kendilerinin dünyayı kurtarmakla görevlendirildiklerine samimiyetle inanan toplumsal püritenlerdiler [püriten: ahlaki ve dini konularda sofu olan]. Bolşeviklerle aramdaki ilişkiler giderek gerginleşti, Devrime karşı olan yaklaşımımın giderek daha eleştirel olduğunu fark ettim.

Bir şey giderek belirgin bir hale geliyordu benim için: kendimi Sovyet Hükümeti’nin bir parçası [üyesi] olarak göremiyordum; kendimi Komünist makinanın denetimi altına sokacak hiçbir görevi kabul edemezdim. Eğitim Komiserliği bu makinanın o kadar hakimiyeti altındaydı ki, ondan rutin işlerden daha başka bir şey beklemek umutsuzcaydı. Gerçekte, birisi Komünist olmadıkça, hiçbir şeyin üstesinden gelemez. Yüksek bir mevkide bulunan Komünistler arasında en iyi yetişmiş ve en az dogmatik olarak gördüğüm Lunacharsky’e katılmakta oldukça hevesliydim. Ancak Lunacharsky’nin kendisinin de makinanın içindeki çaresiz bir dişli çarkı olduğunu fark ettim; çabaları devamlı surette kırpıldı ve sınırlandırıldı. Okulların yönetiminde ve çocuklara karşı davranışlarda devam etmekte olan rüşvetçilik ve kayırmacılık sistemi hakkında da bayağı bir şey öğrendim. Bazı okullar harika koşullara sahipti; çocuklar iyi besleniyor ve iyi giydiriliyor, konserlerden, tiyatrolardan, danslardan ve diğer eğlencelerden faydalınıyorlardı. Ancak okul çocuklarının çoğunun evleri sefil, kirli ve bakımsızdı. “Tercih edilen” okullardan sorumlu olanlar değişiklikler için gerekli olanları bulmakta pek az sorunla karşılaşıyorlardı; sıkça da fazlasını elde ediyorlardı. Ancak sıradan okulların yöneticileri bir hafta boyunca bir resmi daireden diğerine giderek zamanlarını ve enerjilerini harcıyorlar, en asgari gereksinimleri dahi elde edebilmek için bitip tükenmeyen beklemler yüzünden cesaretleri kırılıyor ve yılgınlığa kapılıyorlardı.

İlk önceleri işlerin bu halini gıda ve malzemenin kıtlığına bağlıyordum. Ambargo ve müdehalelerin bundan sorumlu olduğunun söylendiğini fazlasıyla duydum. Bu büyük ölçüde doğrudu. Rusya bu kadar kıtlık içinde olmasaydı, kötü yönetim ve rüşvet bu kadar ölümcül sonuçlar yaratmayacaktı. Ancak yaygın kıtlığın Komünist propagandanın hakim bir sanısı olduğu da eklenmeli. Hatta çocuklar bile bu amaç için kullanılıyorlardı. İyi bakılan okullar, Rusya’yı ziyaret eden yabancı misyonlara ve delegasyonlara şov yapmak içindi. Bu okullardaki herşey, diğer okulların paylarından kesilerek bollastırılmıştı.

Mayıs’taki Petrograd Pravda’sında yayınlanan, okullardaki korkunç koşulları ifşa eden bir makalenin Petrograd’daki herkesi nasıl yerinden sıçrattığını hatırlıyorum. Genç Komünist örgütler komitesi bu kurumların bazılarını denetlemişti. Çocukların kirli, bit dolu pis çarşafar üzerinde uyuduklarını, sefil gıdalarla beslendiklerini, gece boyunca karanlık odalara kilitlenerek cezalandırıldıklarını, akşam yemeği yemeden uykuya yollandıkları ve hatta dövüldükleri ortaya çıkmıştı. Okullardaki görevli ve çalışan sayısı da oldukça fahişti. Örneğin bir okulda 125 çocuğa karşı 138 [çalışan] vardı. Bir başkasında ise 25 çocuğa karşı 40 [çalışan]. Bu asalakların hepsi, talihsiz çocukların ağızlarındaki ekmekten besleniyorlardı.

Zorins, hep bana Petrograd Eğitim Dairesi sorumlusu olan bir kadından, Lillina’dan bahsediyordu. Onun işine bağlı ve yetenekli, harika bir işçi olduğu söyleniyordu. Pekçok defa onun konuşmalarını dinlemiştim, ancak etkilenmemiştim: fazlasıyla resmi ve kendini beğenmiş, tipik bir püriten okul bir müdiresine benziyordu. Ancak onunla konuşana kadar bir görüş oluşturmuyacaktım. Okul ifşaatlarının yayınlanması üzerine Lillina’yı görmeye karar verdim. Soruşturulan okullar hakkında, eğitimin genel

sorunları, özürlü çocukların sorunları ve eğitimleri hakkında bir saate yakın konuştuk. “Genç yoldaşların kusurları abarttıklarını” söyleyerek okullardaki suistimalleri hafife aldı. Zaten suçluların okullardan uzaklaştırıldıklarını da ekledi.

Diğer sorumlu pekçok Komünist gibi, Lillina da kendisini işine adamıştı, tüm zamanını ve enerjisini buna ayırıyordu. Tabiatıyla, herşeyi kişisel olarak kendisi yönetemezdi; ona göre şov [yapmak için ayrılan] okullar en önemlileriydiler, zamanının çoğunu onlara ayırıyordu. Diğer okullar ise, işe uygunlukları büyük ölçüde siyasi faydalarına göre değerlendirilen çok sayıdaki asistanına bırakılmıştı. Bu sohbet, Bolşevik Eğitim Heyetinin çalışmasının bir parçası olamayacağım yönündeki inancımı kuvvetlendirdi.

Sağlık Heyeti gerçek hizmet –şov hastahaneleri yararına veya hastanın siyasi görüşlerine göre ayrımcılık yapmayacak bir hizmet– anlamında pek az fırsat sunuyordu. Bu ayrımcılık ilkesi, ne yazık ki hasta odalarında bile hüküm sürüyordu. Tüm diğer Komünist kurumlar gibi, Sağlık Heyeti de siyasi bir komiserin, Doktor Pervukhin’in başkanlığı altındaydı. Benim yardımımı sağlamak için oldukça istekliydi; bana bir fabrikanın, dispanserin veya ilçe kreşinin sorumlusu olmamı öneriyordu –oldukça gururlandırıcı, cazip ve benim oldukça beğendiğim bir teklif. Doktor Pervukhin ile defalarca konuştum, ancak pratik bir sonuç ortaya çıkmadı.

Onun dairesini her ziyaret ettiğimde erkekli kadınlı grupların beklediğini, bitmezcesine beklediklerini gördüm. Bunlar, çeşitli tıbbi branşlarda çalışan aydın –hiçbirisi komünist değildi– doktor ve hemşirelerdiler, ancak zamanları ve enerjileri siyasi Komiser Doktor Pervukhin’in bekleme odasında ziyan oluyordu. Bir zamanlar Rusya’nın çiçekleri olan bu erkek ve kadınlar oldukça hüznü, keyifsiz ve kederliyidiler. Siyasi boyunduruğu kabullenerek, bu trajik gidişata katılmalı mıydım? Boyunduruğun devrimci sürecin bir zorunluluğu olduğundan emin oluncaya kadar değil en azından. Öncelikle partizan karakterde olmayan, Rusya’nın koşullarını inceleyebileceğim ve halkla, işçilerle ve köylülerle doğrudan ilişkiye geçebileceğim bir iş bulmam gerektiğini hissediyordum. Ancak böylece içine düştüğüm zihinsel keder ve şüphe kaosunun içinden bir çıkış yolu bulabilirdim.

Anarşist Kütüphane

Emma Goldman
Görünüşün Altında
1923

05.05.2020 tarihinde şuradan alındı: anarsizm.org

Çeviri: Anarşist Bakış Kaynak: “Beneath the Surface”, Rusya’daki Hayal Kırıklığım içinde, Kısım 12 (1923).

tr.anarchistlibraries.net